is true, defends *Páṅini* (as he frequently sides with *Páṅini* against the hypercriticisms of *Kátyáyana*) also on this occasion by alleging अब्भक्ष and वायुभक्ष in evidence that भक्ष् (and, impliedly, that भक्ष्य) are used in a general sense; but on another occasion when he shows that there are words the bearing of which in the classical language can merely be established from the context in which they occur in the vaidik literature, and not be made out otherwise (see एकपद), he gives these very instances as a proof of his latter assertion, and admitting therefore that they belong to this exceptional category, corroborates thus involuntarily the view of *Kátyáy.* that भक्ष् cannot be applied to the word अप् in a *general sense*, and much less to any other word having the sense of a liquid substance (*Patanj. Introd.*: अथवा सन्त्येकपदान्यप्यवधारणानि तद्यथा । अब्भक्षो वायुभक्ष इति । अप एव भक्षयति वायुमेव भक्षयतीति गम्यते । एवमिहापि सिद्ध एव न साध्य इति; *Kaiyy.*: एवशब्दप्रयोगे द्विपदमवधारणम् । द्योतकत्वेन एवशब्दस्यापिक्षणात् । यदा तु द्योतकमन्तरेण सामर्थ्यादवधारणं गम्यते तदा तदेकपदमित्युच्यते तच्च सर्व एवापो भक्षयन्तीत्यब्भक्षश्रुतिः सामर्थ्यान्नियममवगमयति । अप एवेति । इहापि नित्यानित्यव्यतिरेकेण राशन्तराभावात्सिद्धशब्दोपादानान्नियमो ऽवगम्यते). But as भक्ष् *is* applied to अप्, in the vaidik language, and as it seems strange that *Páṅini* should have erred in the use of so common words as भोज्य or भक्ष्य, it is possible also to obtain another result from this discussion of *Patanjali*, which would reconcile the observations he makes in his Introd., with those he has appended to the quoted Sútra, a result supported by many *Sútras* of *Páṅini*, viz. that *Kátyáyana*, far from being a contemporary of *Páṅini*, as is stated in one of the ghost stories of the *Kathásaritságara*, has lived, on the contrary, at another period, and that many *Várttikas* of his must not be looked upon *by us* as impugning the accuracy of *Páṅini*'s rules at the time when this grammarian wrote, but as commenting upon, extending and restricting the validity of these rules at a probably much later period of the Sanskrit literature. See my Preface to the *Mánava-Kalpa-Sútras*.

2. n. (-र्यम्) Food (in general); e. g. *Rámáy.*: शुचीन्यभ्यवहार्याणि मूलानि च फलानि च; or *Káśiká*: सतृणमभ्यवहरति । न किंचिदभ्यवहार्यं त्यजतीत्यर्थः; or खरविशदमभ्यवहार्यं भक्षशब्देनोच्यते. E. हृ with अव and अभि, kṛitya aff. ण्यत्.

अभ्यवहार्यत्व n. (-त्वम्) The condition of food; e. g. *Nagojibh.* (on *Kaiyy.*: पय एव व्रतयति): व्रतयतीति । अभ्यवहार्यत्वेनोपादत्त इत्यर्थः. E. अभ्यवहार्य, taddh. aff. त्व.

अभ्यवहृत Tatpur. m. f. n. (-तः-ता-तम्) Taken (as food), eaten or drunk (*Amarak.*). E. हृ with अव and अभि, kṛit aff. क्त.

अभ्यवायन Tatpur. n. (-नम्) Descending (esp. into water), plunging, immerging; (ved.); e. g. *Śatapath.*: अप एवाभ्यवेत्य । यत्र शुष्कस्य चार्द्रस्य च संधिः स्यात्तदुपगूहेद्यद्य अभ्यवायनाय ग्लायेत् &c. E. इ (इण्) with अव and अभि, kṛit aff. ल्युट्.

अभ्यवेत Tatpur. m. f. n. (-तः-ता-तम्) Descended (esp. into water), plunged, immerged; (ved.); e. g. *Śatapath.*: अथाध्वर्युः । चतुर्गृहीतमाज्यं गृहीत्वापो ऽभ्यवैति तद्या ऊर्मी व्यर्दतः पशौ वा पुरुषे वाभ्यवेते तौ गृह्णाति (*Sáy.*: अभ्यवेते । अवगाढे सति). Comp. s. v. इ. E. इ (इण्) with अव and अभि, kṛit aff. क्त.

अभ्यश्नन Tatpur. n. (-नम्) Pervading, permeating; e. g. *Yáska* (in his explanation of दिश्): दिशः कस्मात् । दिशतेरासदनादपि वाभ्यश्नात् (*Durga*: अभ्यश्नुवते ह्येतास्तं तमर्थं प्रति); or *the same*: आशा दिशो भवन्त्यासदनादाशा उपदिशो भवन्त्यभ्यश्नात् (*Durga*: अभ्यश्नुवते हि ताः परस्परेणैव). E. अश् with अभि, kṛit aff. ल्युट्.

अभ्यसत् (?) Tatpur. m. f. n. (-न्-न्ती-त्) Frequently employing. The correctness of this form, instead of अभ्यस्यत् (see s. v. अस् cl. 4 with अभि), seems doubtful; it occurs in the given sense in *Suśr.* II. p. 470, l. 7: (क्रोधशोकभया ..... उष्णातिविदाहिनः) नित्यमभ्यसतो दुष्टो रसः पित्तं च कोपयेत्. (Comp. अभ्यसेत् in *Kull.* on *Manu* 7. 43.) E. अस् (cl. 1 instead of cl. 4) with अभि, kṛit aff. शतृ.

अभ्यसन Tatpur. n. (-नम्) The same as (the more usual) अभ्यास q. v.; e. g. *Bhagavadg.*: अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत् । स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते (*Śank.*: .....यथा शान्तो भव वत्स स्वाध्यायं योगं चानुतिष्ठ तथा ते श्रेयो भविष्यतीति; *Sadánanda*: .....यथा भो वत्स शान्तस्त्वं भव स्वाध्यायमाचर । योगं तथानुतिष्ठ त्वं निःश्रेयसे भविष्यति । यथाविधागमाभ्यासो वाङ्मयं तप उच्यते; *Arjunam.*: स्वा° = वेदाभ्यास; (comp. व्यसन in the same sense, e. g. in this verse of the *Hitop.*: विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः । यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम्); or *Raghuv.*: ('reconcile to thee the cow by being constantly after her like as'.....) विद्यामभ्यसनेनेव प्रसादयितुमर्हसि. E. अस् (cl. 4) with अभि, kṛit aff. ल्युट्.

अभ्यसनीय Tatpur. m. f. n. (-यः-या-यम्) The same as the following; e. g. *Kumárila* on a *Mánava Kalpa S.*: तर्ह्यादानाद्यासादनान्तं गुणकाण्डमेकैकत्राभ्यसनीयम्. E. अस् (cl. 4) with अभि, kṛitya aff. अनीयर्.

अभ्यसितव्य Tatpur. m. f. n. (-व्यः-व्या-व्यम्) To be repeated (&c., see अस् cl. 4 with अभि); e. g. *Jaiminiyanyáy.*: ततः प्रतिपशु सक्तत्वमभिधातुमेकधेत्ययं मन्त्रो ऽभ्यसितव्यः. E. अस् (cl. 4) with अभि, kṛitya aff. तव्य.

अभ्यसूयक Tatpur. m. f. n. (-यकः-यिका-यकम्) [1] In the habit of detracting or calumniating, detractor, calumniator; e. g. *Bhagavadg.*: मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तो ऽभ्यसूयकाः । तानहं ..... क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु (*Arjunam.*: = सन्मार्गवर्तिनां गुणेषु दोषारोपकाः; *Sadánanda*: ननु गुर्वादयः शिष्टाः कथं तान्नानुशासति । इत्यत्राहाभ्यसूयन्ते (°यां ते?) कुर्वन्तः सज्जनेष्वपि । वेदमार्गे स्थितानां ते कारुण्यादिगुणेष्वपि । प्रतारणादिदोषाणामारोपणस्वभावकाः '.....intimating that their kindness &c. is merely deceit &c.'). [2] Envious, spiteful; (*Śank.* on the word अभ्य° in the quoted verse: सन्मार्गस्थानां गुणेष्वसहमानाः) — Comp. असूयक and the following. — E. असू (ङ) with अभि, kṛit aff. वुञ् (implying here habit or disposition).

अभ्यसूया Tatpur. f. (-या) [1] Detraction, calumny; e. g. *Bhaṭṭik.*: अनिर्वृतं भूतिषु गूढवैरं सत्कारकाले ऽपि कृताभ्यसूयम् । विभिन्नकर्माशयवाङ्कुले नो मा ज्ञातिचेलं भुवि कस्यचिद्भूत् (*Bharatam.*: कृताभ्यसूयं कृतामर्षं गुणे ऽपि दोषाविष्करणमसूया). [2] Envy, spite; e. g. *Raghuv.*: जग्मुः..... । भोज्यां प्रति व्यर्थमनोरथत्वाद्रूपेषु वेशेषु च साभ्यसूयाः (*comm.*: ईर्ष्यासहिताः);